Overzicht van integriteitsregels voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (Regelingen integriteit)

Inleiding

Ter uitvoering van de motie van het lid Heijnen c.s. inzake een evaluatie van de bestaande integriteitsregels voor de leden van de Tweede Kamer door het presidium,[1] heeft het presidium in maart 2013 een werkgroep ingesteld om de bestaande regelgeving over de (handhaving van de) integriteit van Kamerleden tegen het licht te houden en zo nodig verbetervoorstellen te doen.[2]

Deze werkgroep Integriteit van de leden van de Tweede Kamer heeft in juni 2014 een rapport aangeboden aan de Voorzitter, waarin een tiental aanbevelingen wordt gedaan.[3] Het presidium heeft naar aanleiding van dit rapport aan de leden voorgesteld alle aanbevelingen over te nemen, met uitzondering van aanbevelingen 8 en 9, hetgeen is geschied.[4] Deze notitie dient ter uitvoering van de eerste aanbeveling, die ziet op het gebundeld beschikbaar stellen van de integriteitsregels die in wet- en regelgeving zijn vastgelegd.[5]

In het navolgende wordt eerst een overzicht gegeven van de onderwerpen waar de integriteitsregels op zien en de grondslag(en) daarvan. Vervolgens zijn per onderwerp de toepasselijke (wettelijke) bepalingen opgenomen en wordt – waar mogelijk – meer achtergrondinformatie gegeven.

---

[1] Kamerstukken II 2012/13, 28 844, nr. 69. Motie van de leden Heijnen (PvdA), Litjens (VVD), van Toorenburg (CDA) en Klein (50PLUS), d.d. 6 maart 2013.

[2] De werkgroep Integriteit van de leden van de Tweede Kamer bestaat uit de leden Bosma (PVV), Fokke (PvdA), van Meenen (D66), van Oosten (VVD, voorzitter), van Raak (SP) en Rog (CDA).

[3] Kamerstukken II 2014/15, 33 924, nr. 15 (brief van het presidium, d.d. 16 oktober 2014, waarbij gevoegd het rapport van de werkgroep Integriteit van de leden van de Tweede Kamer).

[4] Handelingen II 2014/15, nr. 19, Stemmingen.

[5] Aanbeveling 1 luidt: De werkgroep beveelt aan om de bestaande (en deels nog aan te vullen) regels te bundelen, waar mogelijk en nodig inclusief passages uit de desbetreffende memories van toelichting, en deze Regelingen integriteit leden van de Tweede Kamer uit te reiken aan de leden en tevens toegankelijk te maken voor het publiek.

Overzicht van de integriteitsregels

Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, de Grondwet, de Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal, de Wet incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement, de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer en het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bevatten regels die direct of indirect zien op de integriteit van de leden.

	Onderwerp	*Grondslag*
1.	Voorgeschreven eden of verklaringen en beloften van zuivering, van trouw aan de Koning, het Statuut en de Grondwet, en van getrouwe vervulling van het ambt	Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, Grondwet en Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal
2.	Onverenigbare functies (zgn. incompatibiliteiten)	Grondwet en Wet incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement
3.	Opgave van nevenactiviteiten en -inkomsten, relevante belangen, (deels) aangeboden buitenlandse reizen en geschenken van waarde	Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer en Reglement van Orde van de Tweede Kamer
4.	Geheimhoudingsplichten	Reglement van Orde van de Tweede Kamer
5.	Vertrouwelijkheid van stukken	Reglement van Orde van de Tweede Kamer
6.	Onheuse gedragingen	Reglement van Orde van de Tweede Kamer

1. Voorgeschreven eden of verklaringen en beloften van zuivering, van trouw aan de Koning, het Statuut en de Grondwet, en van getrouwe vervulling van het ambt

De leden dienen bij de aanvaarding van hun ambt eden of verklaringen en beloften af te leggen, waarmee zij verklaren dat zij trouw zullen zijn aan de koning, het Statuut voor het Koninkrijk en de Grondwet, dat zij getrouw hun ambt zullen vervullen, dat zij geen giften of gunsten hebben gegeven dan wel beloofd om het ambt te verkrijgen, en dat zij geen giften of gunsten hebben aangenomen dan wel zullen aannemen om iets in het ambt te doen of te laten.

Artikel 47 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden

1. De ministers en de leden van het vertegenwoordigende lichaam in de landen leggen, alvorens hun betrekking te aanvaarden, een eed of belofte van trouw aan de Koning en het Statuut af.

Artikel 60 van de Grondwet

Op de wijze bij de wet voorgeschreven leggen de leden van de kamers bij de aanvaarding van hun ambt in de vergadering een eed, dan wel verklaring en belofte, van zuivering af en zweren of beloven zij trouw aan de Grondwet en een getrouwe vervulling van hun ambt.

Artikel 2 van de Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal

Bij de aanvaarding van hun ambt leggen de leden der Staten-Generaal in de vergadering van de kamer waarin zij zijn verkozen, de volgende eden of verklaringen en beloften af:

“Ik zweer (verklaar) dat ik, om tot lid van de Staten-Generaal te worden benoemd, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.

Ik zweer (verklaar en beloof), dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.

Ik zweer (beloof) trouw aan de Koning, aan het Statuut voor het Koninkrijk en aan de Grondwet.

Ik zweer (beloof) dat ik de plichten die mijn ambt mij oplegt getrouw zal vervullen.

Zo waarlijk helpe mij God almachtig!”
(Dat verklaar en beloof ik!”).

Handelingen in strijd met de onderliggende verplichtingen van deze eden of verklaringen en beloften, alsmede andere handelingen in strijd met hetgeen van een lid in de uitoefening van zijn ambt mag worden verwacht, zijn strafrechtelijk vervolgbaar als ambtsmisdrijven (opgenomen in *Titel XXVIII van het Tweede Boek juncto artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht*; m.n. *artikel 363, eerste juncto derde lid*) of ambtsovertredingen (opgenomen in *Titel VIII van het Derde Boek juncto artikel 84 van*

het Wetboek van Strafrecht).[6] Daarnaast wordt een aantal commune delicten tot ambtsdelict verheven indien door het begaan van het strafbare feit een bijzondere ambtsplicht is geschonden of indien bij het begaan van het strafbare feit gebruik is gemaakt van macht, gelegenheid of middel door het ambt geschonken (*artikel 44 juncto artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht juncto artikel 76, tweede lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie*). Denk aan meineed of schending van het ambtsgeheim (*artikelen 207 en 272 van het Wetboek van Strafrecht*).

Leden die worden verdacht van een ambtsovertreding of ambtsmisdrijf staan – ook na hun aftreden – in eerste en enige instantie terecht voor de Hoge Raad (*artikel 76, eerste lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie*). De opdracht tot vervolging wordt gegeven door de regering (bij koninklijk besluit) of door de Kamer (*artikel 119 van de Grondwet*); het opportuniteitsbeginsel is niet van toepassing (*artikel 483, derde lid, van het Wetboek van Strafvordering*).

De procedure van de zijde van de Kamer wordt in gang gezet door een schriftelijk voorstel van ten minste vijf leden tot het in overweging nemen van een aanklacht, onder opgave van de feiten. De Voorzitter stelt het desbetreffende lid binnen 24 uur in kennis van de ingediende aanklacht. Het in overweging nemen van de aanklacht kan niet eerder dan acht dagen na de kennisgeving aan de orde worden gesteld. Besluit de Kamer tot het in overweging nemen van de aanklacht, dan stelt zij een commissie van onderzoek in, die belast is met het opsporen en verzamelen van alle bescheiden, inlichtingen en bewijzen die tot opheldering van de aanklacht kunnen leiden. De commissie heeft de bevoegdheden uit de Wet op de Parlementaire Enquête 2008 en brengt verslag uit aan de Kamer, die vervolgens een beslissing neemt. Deze beslissing dient – op straffe van verval – binnen drie maanden na indiening van de aanklacht te worden genomen. Beslist de Kamer tot vervolging, dan wordt in het besluit daartoe nauwkeurig aangeduid op welke feiten de beschuldiging rust en de procureur-generaal bij de Hoge Raad belast met de vervolging (*artikel 483, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering juncto artikelen 4 tot en met 19 van de Wet op de ministeriële verantwoordelijkheid*).

2. Onverenigbare functies (zgn. incompatibiliteiten)

Teneinde (de schijn van) belangenverstrengeling te voorkomen is (grond)wettelijk een redelijk aantal functies aangewezen die de leden niet mogen vervullen naast het lidmaatschap van de Kamer. Deze (grond)wettelijke bepalingen kunnen worden beschouwd als een maatregel van algemene preventie.

---

[6] Titel VIII van het Derde Boek van het Wetboek van Strafrecht, waarin de ambtsovertredingen zijn opgenomen, lijkt geen relevante bepalingen te bevatten.

Artikel 57 van de Grondwet

1. Niemand kan lid van beide kamers zijn.
2. Een lid van de Staten-Generaal kan niet tevens zijn minister, staatssecretaris, lid van de Raad van State, lid van de Algemene Rekenkamer, Nationale ombudsman of substituut-ombudsman, of lid van of procureur-generaal of advocaat-generaal bij de Hoge Raad.
3. Niettemin kan een minister of staatssecretaris, die zijn ambt ter beschikking heeft gesteld, dit ambt verenigen met het lidmaatschap van de Staten-Generaal, totdat omtrent die beschikbaarstelling is beslist.
4. De wet kan ten aanzien van andere openbare betrekkingen bepalen dat zij niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Staten-Generaal of van een der kamers kunnen worden uitgeoefend.

Artikel 1 van de Wet Incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement

1. Een lid van de Staten-Generaal kan niet tevens zijn:
a. Nationale ombudsman of substituut-ombudsman;
b. plaatsvervangend procureur-generaal bij de Hoge Raad.
2. De volgende ambten kunnen niet gelijktijdig worden uitgeoefend met het lidmaatschap van de Staten-Generaal:
a. commissaris van de Koning;
b. militair ambtenaar in werkelijke dienst;
c. ambtenaar bij de Raad van State, de Algemene Rekenkamer of het bureau van de Nationale ombudsman;
d. ambtenaar bij een ministerie, alsmede de daaronder ressorterende instellingen, diensten en bedrijven;
e. lid van de Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen of de Sociale verzekeringsbank, genoemd in de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen;
f. lid van de commissie van toezicht, bedoeld in artikel 64 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002;
g. Rijksvertegenwoordiger voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.
3. Onder ambtenaar, bedoeld in het tweede lid, onder c en d, wordt mede verstaan degene die op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht werkzaam is.
4. Een lid van de Staten-Generaal kan niet tevens zijn dienstplichtige in werkelijke dienst of tewerkgestelde erkend gewetensbezwaarde.

Zodra onherroepelijk is komen vast te staan dat een lid een met het lidmaatschap onverenigbare functie vervult, houdt hij op lid te zijn (*artikel X1, eerste lid, van de Kieswet*).

Indien een lid komt te verkeren in een situatie waarin hij een met het lidmaatschap onverenigbare functie vervult, geeft hij hiervan kennis aan de Kamer, met vermelding van de reden (*artikel X3, tweede lid, van de Kieswet*). Indien de kennisgeving niet is gedaan en de Voorzitter van oordeel is dat een lid in een dergelijke situatie verkeert, waarschuwt de Voorzitter het desbetreffende lid schriftelijk (*artikel X3, derde lid, van de Kieswet*). Het staat het lid vervolgens vrij, ingeval hij het niet eens is met het oordeel van de Voorzitter, de zaak uiterlijk op de achtste dag na de dagtekening van de waarschuwing aan het oordeel van de Kamer te onderwerpen (*artikel X3, vierde lid, van de Kieswet*).

Indien het lid de zaak aan het onderdeel van de Kamer onderwerpt, doet de Kamer over de zaak geen uitspraak dan nadat een daartoe door haar uit haar midden benoemde commissie van onderzoek verslag heeft uitgebracht. De commissie hoort het desbetreffende lid, indien hij de wens daartoe te kennen geeft (*artikel 3, eerste lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*).

Indien een lid wordt benoemd in een ambt als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van de Grondwet, houdt zijn lidmaatschap van de Kamer van rechtswege op (*artikel X3, eerste lid, van de Kieswet*). In dat geval is het bovenstaande dus niet van toepassing.

3. Opgave van nevenactiviteiten en –inkomsten, relevante belangen, (deels) aangeboden buitenlandse reizen en geschenken van waarde

De leden dienen opgave te doen van hun nevenactiviteiten en –inkomsten, belangen die redelijkerwijs als relevant kunnen worden beschouwd, buitenlandse reizen waarvan de vervoers- en verblijfskosten geheel of gedeeltelijk door derden zijn betaald, en geschenken en voordelen die een bedrag van 50 euro te boven gaan. Deze informatie wordt door de Griffie Plenair opgenomen in de daartoe bijgehouden registers, die voor een ieder ter inzage liggen. De Griffie Plenair attendeert de leden halfjaarlijks op de registers en de mogelijkheid om omissies te corrigeren.[7]

Artikel 5 van de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer

1. De kamerleden maken hun nevenfuncties en de inkomsten uit hun nevenfuncties openbaar. Zij leggen uiterlijk op 1 april na het kalenderjaar waarin de nevenfuncties

[7] Dit op grond van de door de Kamer (op voorstel van het Presidium) overgenomen, daartoe strekkende aanbeveling 6 uit het rapport van de werkgroep Integriteit van de leden van de Tweede Kamer.

zijn vervuld en de inkomsten zijn genoten een opgave ter inzage bij de griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. Onder inkomsten wordt verstaan: loon in de zin van artikel 9 van de Wet op de loonbelasting 1964, verminderd met de eindheffingsbestanddelen bedoeld in artikel 31 van die wet.

3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op de in Nederland gekozen vertegenwoordigers in de Vergadering bestaande uit de vertegenwoordigers van de volkeren van de in de Europese Gemeenschappen verenigde staten.

Artikel 150a van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer

Registers

1. Ter griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden hun nevenactiviteiten en de (te verwachten) inkomsten uit hun nevenactiviteiten vermelden, uiterlijk één week na aanvaarding daarvan, alsmede belangen die redelijkerwijs als relevant kunnen worden beschouwd. Onder inkomsten wordt verstaan: loon in de zin van artikel 9 van de Wet op de loonbelasting 1964, verminderd met de eindheffingsbestanddelen, bedoeld in artikel 31 van die wet of winst uit onderneming in de zin van afdeling 3.2 van de Wet op de inkomstenbelasting 2001. Op uiterlijk 1 april na ieder kalenderjaar waarin de inkomsten zijn genoten vermelden de leden opnieuw hun inkomsten over dat kalenderjaar.

2. Ter griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden hun buitenlandse reizen waarvan vervoers- en verblijfskosten geheel of gedeeltelijk door derden worden betaald vermelden, uiterlijk één week na terugkeer in Nederland.

3. Ter griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden de door hen ontvangen geschenken en voordelen met een hogere waarde dan 50 euro vermelden, uiterlijk één week na ontvangst van het geschenk of het voordeel.

4. De drie registers liggen voor een ieder ter inzage.

5. De Griffier is belast met de publicatie, twee maal per jaar, van de opgaven in het register voor de nevenfuncties en belangen.

Op aanbeveling van de werkgroep Integriteit van de leden van de Tweede Kamer is de opgaveplicht in artikel 150a, eerste lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer in november 2014 uitgebreid met "belangen die redelijkerwijs als relevant kunnen worden beschouwd".[8] Met deze belangen zijn niet alleen financiële belangen

[8] Voorstel tot wijziging van het Reglement van Orde in verband met wijzigingen van de bepalingen ter zake van door de leden der Kamer bij te houden registers van nevenactiviteiten, buitenlandse reizen en geschenken, Kamerstukken II 2014/15, 34 070, nr. 2. Het voorstel geeft uitvoering aan aanbevelingen 2 tot en met 5. Het

bedoeld. De werkgroep verwijst in zijn rapport naar een aanbeveling van de OVSE, luidende dat "*the rules should [..] include a clause requiring legislators to declare any other interest that might reasonably be thought to influence their actions, speeches or votes*". Bij die "andere belangen" kan bijvoorbeeld worden gedacht aan (a) eerdere functies, waarbij het volgens de werkgroep van weinig betekenis is of men daaruit inkomsten genoot, omdat het van belang kan zijn dat voor de buitenwereld bekend is welke beroepsmatige achtergrond een lid heeft, zodat kritisch gevolgd kan worden of hij zich niet gedraagt als belangenbehartiger van een beroepsgroep, (b) aan een terugkeergarantie of andere bijzondere regelingen die werkzaamheden na de beëindiging van het Kamerlidmaatschap betreffen, of (c) aan een meerderheidsbelang in een vennootschap. De werkgroep heeft bewust geen uitputtende lijst gepresenteerd. Het is aan het lid zelf om te bepalen of een specifieke omstandigheid redelijkerwijs als relevant voor zijn functioneren kan worden beschouwd.[9]

De werkgroep heeft de volgende vuistregel gegeven: als een willekeurige toeschouwer zonder veel omwegen zou kunnen denken dat een bepaalde private omstandigheid van een lid van invloed is op diens stellingname in een publiek vraagstuk, kan het raadzaam zijn omstandigheid in het register te doen opnemen. Dan kan immers nooit gesteld worden dat die omstandigheid verborgen is gehouden. Het gaat er niet om of die omstandigheid daadwerkelijk van invloed is geweest. Dat, noch het tegendeel, is immers te bewijzen. Het is verstandig de bandbreedte van wat een buitenstaander "redelijkerwijs" als van invloed op parlementaire gedragingen kan beschouwen, ruimer te nemen als het gaat om beleidsterreinen waarop men woordvoerder is van de fractie of lid is van de betrokken Kamercommissie.[10]

Daarnaast doen de leden er volgens de werkgroep goed aan zich rekenschap te geven van het feit dat ook specifieke omstandigheden die hun partner of andere directe familieleden betreffen door derden redelijkerwijs kunnen worden beschouwd als relevant in de beoordeling van hun opereren als lid. Daarbij heeft de werkgroep wel de kanttekening geplaatst dat het om verschillende redenen niet altijd mogelijk is om alle belangen in de privéomgeving van de leden in beeld te brengen. In de eerste plaats is de privéomgeving niet goed af te bakenen. In de tweede plaats hebben privébetrekkingen van de leden uiteraard recht op bescherming van hun privacy; niet alleen is een inbreuk daarop niet mogelijk zonder een solide wettelijke basis, een dergelijke inbreuk zou ook disproportioneel kunnen zijn in relatie met het doel, te weten het waken over de integriteit van de leden. De maatschappij is echter niet blind voor het sociale krachtenveld waarin de leden zich bevinden en van de invloed die dat

---

voorstel is aangenomen op 14 november 2014 en ingevolge artikel 153, vijfde lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal onmiddellijk in werking getreden.

[9] Kamerstukken II 2014/15, 33 924, nr. 15, blz. 9.

[10] Kamerstukken II 2014/15, 33 924, nr. 16, blz. 3.

kan hebben op hun handelen en functioneren. Vanuit die optiek zal het individuele lid zijn afweging moeten maken.[11]

Ook hierbij is het volgens de werkgroep wellicht verstandig het perspectief van een willekeurige toeschouwer te kiezen en zich af te vragen of het beroep op bescherming van een belang van de desbetreffende derde, afgewogen tegen het belang van een transparante melding, gehonoreerd zou worden. De werkgroep heeft hiervoor de volgende vuistregel geformuleerd: denk bij "familie- of relatiesfeer" primair aan degenen waarmee een duurzame huishouding wordt gevoerd, denk bij de "belangen" die dan eventueel vermeld zouden kunnen worden bijvoorbeeld aan een verantwoordelijke positie die die persoon inneemt op het beleidsterrein waarop men woordvoerder is en houdt de vermelding anoniem.[12]

Tevens is bij de wijziging van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer in november 2014, eveneens op aanbeveling van de werkgroep, de opgaveplicht in het derde lid uitgebreid met "voordelen met een hogere waarde dan 50 euro", waarmee is beoogd te voorkomen dat bijvoorbeeld een aangeboden concert of diner door het ene lid wel en door het andere lid niet als een geschenk wordt opgevat en geregistreerd.[13]

Zowel de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer als het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bevat *geen* sanctie voor het geval dat geen opgave is gedaan.

4. Geheimhoudingsplichten

Hoofdstuk XIIA van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer (*Geheimhouding bij vergadering met gesloten deuren*) bevat een tweetal bepalingen inzake geheimhouding, namelijk ten aanzien van de gedachtewisseling in een besloten commissievergadering en van de gedachtewisseling in een plenaire vergadering met gesloten deuren, alsmede een bepaling inzake de schending van de geheimhouding.

Artikel 143 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Geheimhouding besloten commissievergadering

1. Ten aanzien van de gedachtewisseling in een besloten commissievergadering wordt geheimhouding in acht genomen, met uitzondering van hetgeen de commissie in haar verslag vermeldt.
2. De geheimhouding wordt door hen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken kennis dragen, in acht genomen totdat de commissie haar opheft.

[11] Kamerstukken II 2014/15, 33 924, nr. 15, blz. 9.

[12] Kamerstukken II 2014/15, 33 924, nr. 16, blz. 3.

[13] Kamerstukken II 2014/15, 33 924, nr. 15, blz. 10.

3. De geheimhouding kan door de commissie in een besloten commissievergadering worden opgeheven.

Artikel 144 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Geheimhouding plenaire vergadering met gesloten deuren

1. Ten aanzien van de gedachtewisseling in een plenaire vergadering met gesloten deuren wordt geheimhouding in acht genomen.
2. De geheimhouding wordt door hen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken kennis dragen, in acht genomen totdat de Kamer haar opheft.
3. De geheimhouding kan door de Kamer, met gesloten deuren vergaderend, worden opgeheven.

De geheimhouding ten aanzien van de gedachtewisseling in een besloten commissie vergadering of plenaire vergadering met gesloten deuren, dient in acht te worden genomen door allen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken hieromtrent kennis dragen, totdat de geheimhoudingsplicht door de commissie of de Kamer wordt opgeheven. De geheimhoudingsplicht geldt echter niet ten aanzien van hetgeen een commissie in haar verslag over een besloten commissievergadering vermeldt.[14]

Artikel 145 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Schending van de geheimhouding

1. Het Presidium kan de Kamer voorstellen om een lid, dat de geheimhouding, bedoeld in de artikelen 143 en 144, niet in acht neemt, voor ten hoogste één maand uit te sluiten van alle vergaderingen van één of meer commissies.
2. Het Presidium kan de Kamer eveneens voorstellen om een lid, als bedoeld in het eerste lid, voor ten hoogste de verdere duur van de zitting uit te sluiten van de kennisneming van vertrouwelijke stukken.
3. Een voorstel als bedoeld in het eerste en tweede lid wordt niet gedaan dan nadat het Presidium het betrokken lid in de gelegenheid heeft gesteld te worden gehoord.
4. Een voorstel als bedoeld in het eerste en tweede lid wordt in stemming gebracht bij de aanvang van de eerste vergadering na de dag waarop het Presidium tot het doen van het voorstel heeft besloten. Over dit voorstel wordt niet beraadslaagd.
5. Een besluit van de Kamer ingevolge dit artikel wordt door de Voorzitter onverwijld ter kennis gebracht van het betrokken lid.

[14] Kamerstukken II 2009/10, 32 391, nr. 2, blz. 4-5.

Schending van de geheimhouding van de gedachtewisseling in een besloten commissievergadering of in een plenaire vergadering met gesloten deuren, kan leiden tot een besluit van de Kamer, op voorstel van het Presidium, tot uitsluiting voor ten hoogste een maand van alle vergaderingen van een of meer commissies of uitsluiting van de kennisneming van vertrouwelijke stukken voor ten hoogste de verdere duur van de zitting.

Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bevat daarnaast nog een aantal handhavingsbepalingen voor het geval dat geen geheimhouding wordt betracht bij de beraadslaging over een onderwerp (*artikelen 58 tot en met 60 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*). Zie onderstaand punt 6.

Verder bevat het Wetboek van Strafrecht een tweetal strafbepalingen inzake geheimhouding. In de eerste plaats is opzettelijke schending van staatsgeheimen vervolgbaar als ambtsmisdrijf (*artikelen 98 t/m 98c van het Wetboek van Strafrecht juncto artikelen 44 en 84 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 76, tweede lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie*). In de tweede plaats is opzettelijke schending van een geheimhoudingsplicht door een lid, waarbij het gaat om elk geheim waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat hij uit hoofde van zijn (vroegere) ambt verplicht is het te bewaren, strafrechtelijk vervolgbaar als ambtsmisdrijf (*artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht juncto artikelen 44 en 84 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 76, tweede lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie*). Let wel: gezien de parlementaire onschendbaarheid van de leden van de Staten-Generaal die deelnemen aan de beraadslaging (*artikel 71 van de Grondwet*) kan een lid *niet* in rechte worden vervolgd of aangesproken indien hij geheimhouding schendt door hetgeen hij heeft gezegd tijdens een vergadering van de Staten-Generaal of een van haar commissies of aan deze schriftelijk heeft overgelegd. Zie punt 1, laatste twee alinea's, over de procedure bij vervolging van ambtsmisdrijven en ambtsovertredingen.

5. Vertrouwelijkheid ten aanzien van stukken

Hoofdstuk XIIB van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer (*Vertrouwelijke stukken*) bevat een bepaling inzake de omgang met vertrouwelijke stukken en een bepaling inzake de gevolgen van de schending van de vertrouwelijkheid.

> *Artikel 146 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*
> Vertrouwelijke stukken
>
> 1. De vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk wordt door een ieder in acht genomen.

2. Ter griffie wordt een register bijgehouden van bij de Kamer dan wel bij de commissies ingekomen vertrouwelijke stukken.
3. Bij afzonderlijke regeling, vast te stellen door de Kamer, worden voorschriften gegeven omtrent de aanwijzing en de behandeling van vertrouwelijke stukken. In ieder geval worden in deze regeling voorschriften gegeven over het registreren, het ter inzage leggen, het inzien, het verspreiden en het vermenigvuldigen van vertrouwelijke stukken.

De vertrouwelijkheid van stukken dient door *een ieder* in acht genomen te worden. Op grond van artikel 146, derde lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer dient de Kamer bij afzonderlijke regeling voorschriften vast te stellen over het registreren, het ter inzage leggen, het inzien, het verspreiden en het vermenigvuldigen van vertrouwelijke stukken. Deze voorschriften zijn in juni 2010 vastgelegd in de Regeling vertrouwelijke stukken.[15] Uit (de toelichting bij) deze regeling volgt dat met vertrouwelijke stukken worden bedoeld (a) aan de Voorzitter gezonden schriftelijke stukken of ander materiaal dat gegevens bevat, (b) die een Kamerstuknummer hebben gekregen en (c) door de afzender op enigerlei wijze zijn aangemerkt als vertrouwelijk. Dit laatste kan op verschillende wijzen gebeuren, bijvoorbeeld door op of in het stuk te vermelden dat het (staats)geheim of (zeer) vertrouwelijk is. Tevens worden stukken bedoeld waarop een embargo rust. Van een embargo is sprake als de afzender heeft aangegeven dat het stuk voor een bepaalde tijd vertrouwelijk is.

Vertrouwelijke stukken worden door de Griffie Plenair geregistreerd in Parlis, met dien verstande dat alleen de openbare gegevens worden opgenomen,[16] en bij het Centraal Informatiepunt (hierna: CIP) ter inzage gelegd voor de kring van gerechtigden. Het inzien van de vertrouwelijke stukken kan alleen op de door het CIP aangewezen plaats teneinde de vertrouwelijkheid ten volle te kunnen waarborgen.

Vertrouwelijkheid betekent blijkens de toelichting dat de inhoud van de stukken niet op enigerlei wijze mag worden vermenigvuldigd, waarmee onder meer wordt bedoeld dat de inhoud niet mag worden gekopieerd, overgeschreven, gefotografeerd of geciteerd. Indien echter de afzender toestemming heeft gegeven om vertrouwelijke stukken te kopiëren, is een en ander wel toegestaan. Dit laat de vertrouwelijkheid van het stuk onverlet. Het kan ook voorkomen dat de afzender zelf kopieën van vertrouwelijke stukken stuurt ter verspreiding onder de fracties door de Griffie Plenair. Een voorbeeld van deze stukken zijn de Prinsjesdagstukken. De vertrouwelijkheid, die voor het vertrouwelijke stuk zelf geldt, is voor deze kopieën onverkort van kracht.

[15] Kamerstukken II 2009/10, 32 391, nr. 3.

[16] Dit betreft veelal de afzender, de datum van ontvangst en het onderwerp van het stuk. Het kan evenwel voorkomen dat het onderwerp van een vertrouwelijk stuk ook vertrouwelijk is.

Artikel 147 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Schending van de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk

In het geval een lid de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk niet in acht neemt, is artikel 145 van overeenkomstige toepassing.

Schending van de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk, kan leiden tot een besluit van de Kamer, op voorstel van het Presidium, tot uitsluiting voor ten hoogste een maand van alle vergaderingen van een of meer commissies of tot uitsluiting van de kennisneming van vertrouwelijke stukken voor ten hoogste de verdere duur van de zitting (*artikel 147 juncto artikel 145 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*).

Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bevat verder nog een aantal handhavingsbepalingen voor het geval dat de vertrouwelijkheid niet in acht wordt genomen bij de beraadslaging over een onderwerp (*artikelen 58 tot en met 60 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*). Zie onderstaand punt 6.

6. Onheuse gedragingen

Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bevat een bepaling inzake enkele onheuse gedragingen tijdens de beraadslaging en een aantal handhavingsbepalingen. Het betreft het afwijken van het onderwerp van de beraadslaging, het gebruik van beledigende uitdrukkingen, het verstoren van de orde, het instemming betuigen met dan wel aansporen tot onwettige handelingen, alsmede het niet in acht nemen van geheimhouding of vertrouwelijkheid, zoals aan de orde gekomen onder punten 4 en 5.

Artikel 58 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Waarschuwing; terugneming van woorden

1. Indien een spreker van het onderwerp in beraadslaging afwijkt, roept de Voorzitter hem tot de behandeling van het onderwerp terug.
2. Indien een lid of een minister beledigende uitdrukkingen gebruikt, de orde verstoort, de geheimhouding niet in acht neemt als bedoeld in hoofdstuk XIIA, de vertrouwelijkheid niet in acht neemt als bedoeld in hoofdstuk XIIB of instemming betuigt met dan wel aanspoort tot onwettige handelingen, wordt hij door de Voorzitter vermaand en in de gelegenheid gesteld de woorden die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen.

Artikel 59 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer
Ontneming van het woord

1. Wanneer een spreker van de gelegenheid, bedoeld in artikel 58, tweede lid, geen gebruik maakt dan wel voortgaat van het onderwerp af te wijken, beledigende uitdrukkingen te gebruiken, de orde te verstoren, de geheimhouding niet in acht te nemen als bedoeld in hoofdstuk XIIA, de vertrouwelijkheid niet in acht te nemen als bedoeld in hoofdstuk XIIB of instemming te betuigen met dan wel aan te sporen tot onwettige handelingen, kan de Voorzitter hem het woord ontnemen.

2. In de vergadering waarin een lid het woord is ontnomen, mag dat lid niet meer aan de beraadslaging over het in behandeling zijnde onderwerp deelnemen.

Artikel 60 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer

Uitsluiting van de vergadering

De Voorzitter kan een spreker op wie artikel 59 is toegepast en ieder ander lid dat zich schuldig maakt aan gedragingen als in dat artikel zijn bedoeld, uitsluiten van de verdere bijwoning van de vergadering op de dag waarop de uitsluiting plaats heeft.

Ingeval een spreker zich onheus gedraagt wordt hij door de Voorzitter in eerste instantie teruggeroepen tot de behandeling van het onderwerp dan wel vermaand en in de gelegenheid gesteld de woorden die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen. Indien het lid van deze gelegenheid geen gebruik maakt, kan de Voorzitter hem het woord ontnemen en vervolgens besluiten tot uitsluiting van de verdere bijwoning van de vergadering op de dag waarop de uitsluiting plaats heeft. Ieder ander lid – dat geen spreker is – kan direct worden uitgesloten van verdere bijwoning van de vergadering indien hij zich onheus gedraagt.

De voorzitter van een commissievergadering heeft dezelfde bevoegdheden als de Voorzitter, met dien verstande dat een uitsluiting ingevolge artikel 60 slechts geldt voor de openbare vergaderingen van die commissie gedurende de dag waarop de uitsluiting plaats heeft (*artikel 35, eerste lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*).

Ten aanzien van de beslissingen genomen ingevolge de artikelen 58 tot en met 60 door de Voorzitter dan wel de voorzitter van de commissievergadering, is beroep op de Kamer niet toegelaten (*artikel 62 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer*).

Tot slot is van belang nogmaals op te merken dat de leden die deelnemen aan de beraadslaging – evenals de leden van de Eerste Kamer, de ministers, de staatssecretarissen en andere personen die deelnemen aan de beraadslaging – *niet* in rechte kunnen worden vervolgd of aangesproken voor hetgeen zij in de vergaderingen van de Staten-Generaal of een van haar commissies hebben gezegd of aan deze schriftelijk hebben overgelegd, *ook* wanneer door de uiting een geheimhoudingsplicht wordt geschonden (*artikel 71 van de Grondwet*).